

‘Het is een vreugde om te leven in het licht van God’

Henk Jongerius over de gave van het woord, over verbinden en het waarmaken van talenten

Op zaterdag 10 december vierde Henk Jongerius met een feestelijke lieddag in Huissen dat hij 50 jaar priester is in de Orde der Predikers. Een paar dagen daarvoor, op 7 december, werd Henk 75 jaar. Ter gelegenheid van deze feestelijkheden verschijnen er drie boeken met verzameld werk van zijn hand. Voorafgaand aan deze feesten maakte zijn jongere medebroeder Michael-Dominique Magielse o.p. een vraaggerek met dominicaan, tekstdichter, liedschrijver én studentenmagister Henk Jongerius.

Op 10 december vieren we 75 jaar Henk Jongerius en 50 jaar priesterschap. Wat vier je het liefst?

“Die verjaardag vieren we omdat het nu eenmaal in mijn paspoort staat. Maar als ik aan 75 jaar denk dan klinkt dat zo oud, en zo voel ik mij eigenlijk niet. Er zit nog een hoop vitaliteit in mij. Het is natuurlijk wel een mijlpaal en als dan de vraag komt: “wat heb je allemaal wel niet geschreven? Het is een jubileumjaar en dan moeten we zorgen dat jouw verzameld werk de wereld in wordt geslingerd.” Tja, dan komt het in een stroomversnelling en dan wordt die verjaardag beladen met andere dingen.

Die boeken zijn de vrucht van heel wat jaren werk en het voelt een beetje als een proeve van bekwaamheid en van de andere kant roept het ook een gevoel op, van dat laat je nu na, een soort erfenis. Het voelt alsof er iets afgrond wordt. Het ligt nu al een paar maanden op mijn bureau en dan kijk ik er naar en denk: dat is het dan hè: heb ik dat nu allemaal gedaan en gemaakt? Weet je, ik ben ijdel genoeg om te zeggen: nou kijk eens dit heb ik allemaal gedaan hoor, en tegelijkertijd is er ook iets, dat misschien veel mensen niet zo ervaren, dat me een beetje klein maakt.”

Hoe ben je schrijver geworden?

“Je wordt geen schrijver, je bent het op een gegeven ogenblik, en nou ja je voelt je een goedwillende amateur en dan hoop je maar dat andere mensen het mooi vinden. Schrijverschap is zo afhankelijk van de ontvangst die jouw woorden en teksten van anderen krijgen. Dan ga je je niet zo op je borst kloppen.

Misschien kan ik dit het beste illustreren met een tekst die Huub Oosterhuis mij stuurde bij mijn 70^e verjaardag. Hij noemt mij een bondgenoot. De tekst is een vrije bewerking van psalm 101 en dit is wat mij treft in die tekst. Hij begint met: “En weer zingen, maar nu zo zacht mogelijk”, en zo eindigt het ook. Het gaat mij om dat ‘zachte’.

Wat er bij het echte zingen gebeurt is dat jouw binnenkant of je ziel zacht wordt. Daar ben je klein en kwetsbaar, daar word je tot je eigen formaat teruggedroepen. Je bent niet meer en niet groter dan je bent. “Ik zal het stil maken, wachten in mijn binnenste kamer”, staat er. Dat is wel uit mijn hart gegrepen.”

Hoe ben je zo op het spoor gekomen om dit te gaan doen?

“Alles hangt met toevalligheden samen. Toen ik student was maakten we de omslag mee na het Tweede Vaticaanse Concilie dat de liturgie in de landstaal gevierd mocht worden. Dat houdt je dan bezig en toen heb ik samen met mijn klasgenoot Henk Sechterberger een poging ondernomen om de lauden en de vespers in het Nederlands op papier te zetten, dus de psalmen en ook de hymnen.

En toen ging er als het ware een soort dichtader open. Die ader wordt gevoed door twee dingen, enerzijds door jouw beleving van de dingen en wat er in zo'n hymne moet staan, maar het schrijven van een hymne heeft ook te maken met muzikaliteit, dat het van binnenuit heel ritmisch verloopt. Er moet een eenheid tussen tekst en melodie ontstaan. Maar niemand heeft mij dat geleerd hoor. Het is allemaal voortgekomen uit de noodzaak om een verzorgde Nederlandse liturgie tot stand te brengen.

Door medewerking van Ted Schoof zijn mijn hymnen op Anglicaanse, Engelse melodieën gezet. Daar heb ik er heel wat van gemaakt. De toenmalige cantor Rafaël Bartels zei eens tegen mij: "je moet een Marialied maken op de melodie van 'Het viel eens hemels dauwe'", en dat is 'God wil een tempel bouwen' geworden. En zo kwamen er langzaamaan meer vragen zoals: kun je een hymne maken voor Allerheiligen?

Tegelijkertijd kwam er een andere beweging, ik woonde toen al hier (Huissen, red.) en Tiemen Brouwer kwam op visite en zei: "er is een koor in Nijmegen dat zoekt naar liederen, want ze willen een plaat maken", en of ik daar voor wilde schrijven?

En zo is er een beweging op gang gekomen dat ik ben gaan schrijven. Daarbij gaat het eigenlijk om twee stromen. Ten eerste het levensgevoel zoals je dat zelf ervaart en anderzijds de bijbel, het evangelie. Soms kregen die liederen ook een beetje het karakter van een chanson, die schrijf ik ook nu nog wel. Het zou leuk zijn als ze daarvan 'Vruchteloos zou leven zijn', die ook in mijn bundel staat, zouden zingen op de lieddag.

Het is min of meer je werk geworden?

In de provincie heeft niemand mij ooit iets in de weg gelegd. Er was een soort stilzwijgend instemmen en wat mooi is, is dat in mijn eerste bundel *Bijbels liedboek* dat is verschenen die beide stromen staan. Hymnen en die liederen vanuit het levensgevoel, net name geschreven voor het jongerenkoor in Neerbosch.

Een medebroeder, Jozef Cools, werkte destijds bij de Katholieke Bijbelstichting en die wilde mijn bundel wel uitgegeven. Dat had hij geregeld, maar daar had ik niet om gevraagd. Eigenlijk ben ik hem wel veel dank verschuldigd. Mijn teksten liet ik lezen aan literatuurcriticus Kees Fens, die tegen mij zei: "Je bent het best in onder eigen woorden brengen van Schriftteksten", waarin ik niks anders doe dan de verkondiging van Jezus in woorden van nu vertellen, zodat men die in de mond kan nemen en kan zingen, en dat zo het evangelie dichterbij mensen kan komen.

Doordat ik veel voor jongerenkoren had geschreven, kwam ik terecht bij de servicemap voor jongerenliturgie van de uitgeverij Gooi & Sticht en daar trof ik een redacteur, Theo van der Voort, en dat klikte. Hij stelde voor mijn werk, ook meditatieve teksten, uit te geven en dat werd mijn boek *Schaduwlopen*. Hij heeft mij altijd gestimuleerd te publiceren, daar ben ik hem heel dankbaar voor, iemand moet iets in je zien. Toen hij overleed, was het alsof ik een soort vader begroef."

Je bent waarschijnlijk niet met het idee tekstdichter te worden dominicaan geworden?

"Nee, ik wilde graag priester worden, maar ik had altijd wel het idee dat ik dat niet alleen wilde. Ik kwam uit een wereldherenparochie, de Gertrudiskerk in Utrecht, maar ik wilde toch graag pater worden. Iets van dat 'samen' heeft altijd een rol gespeeld. Ik was bij de welpen en via een leidster kwam ik in contact met dominicanen."

Je ouders wisten van je verlangen om priester te worden?

“Ik speelde misje, zoals meisjes met poppen speelden en mijn vader was kleermaker en die maakte voor mij een kleine franciscaanse pij en kazuifeltjes. En boven op mijn slaapkamer had ik een altaartje. Mijn broer had daarvoor een klein retabel gemaakt met een tabernakeltje en canon bordjes.

Ik hield van het ritueel. En dat was helemaal geaccepteerd, en mijn ouders vonden dat in hun hart denk ik ook wel mooi. Ik ben op een gegeven moment met mijn moeder naar de Antoniusparochie in de Kanaalstraat in Utrecht gegaan om wat informatie in te winnen over dominicanen. Ik kreeg een tijdschrift mee ‘Wat kom ik in de wereld doen?’ met foto’s en toen zag ik voor het eerst in mijn leven hoe een dominicaan er uit zag.

Zo ben ik dus langzaam vertrouwd geworden met de dominicanen en natuurlijk is dat verlangen om priester te worden gebleven, maar het was wel gekaderd in deze orde. En er zijn ook momenten geweest dat ik duidelijk voelde dat ik in eerste instantie gekozen had voor het gemeenschappelijke leven en vervolgens als vreugde daarbij priester kon zijn. En het is tot op de dag van vandaag zo dat ik mijn werk, de verkondiging, vanuit de gemeenschap doe.”

Wat is de vreugde van priester zijn voor jou?

“De vreugde voor mij is dat ik het leven van ons in het licht van God onder woorden breng, dat ik het geheim dat God is, binnenbreng in het leven van mensen, het aanreik. Of anders gezegd; dat het een vreugde is om te leven in het licht van God.

Dat heeft met aanvaarding te maken en het betekent dat je geborgen bent, maar ook dat er vergeving is en dat je uitgedaagd wordt om lief te hebben. Ik spreek blijkbaar vaak over het ‘Woord’, en er is een woord dat daaraan gelijk is, en dat is het woord ‘Licht’. Ik heb ooit gezegd dat het laatste boek dat ik zal schrijven, zal gaan over de eerste brief van Johannes. “God is Licht”, zegt hij, dat vind ik zo prachtig. Het is van de oudste aanduidingen van God in de christelijke traditie. Het Woord en het Licht zijn dragende woorden. Denk aan psalm 119, ‘Uw woord is een licht op pad’.

Als je dan vraagt wat priester zijn is, dat is dat mensen kunnen leven in dat licht. Dat heeft voor mij alles te maken met gerechtigheid, met vrede, met barmhartigheid en met kwetsbaar zijn. Want in het licht ben je kwetsbaar. In psalm 36 staat: ‘Gij bergt de bron van alle leven, in uw licht zien wij licht’ en het is tegelijkertijd een groot mysterie. Dat is mij heel erg dierbaar.”

Je woont lange tijd in Huissen en bent diverse keren tot prior gekozen. Hoe kijk je terug op dat priorschap?

“Toen ik voor ik de eerste keer tot prior werd gekozen, leidde ik de cantorij. Dat heb ik altijd met liefde gedaan, omdat ik zoveel van liturgie houd en omdat het mij heel dierbaar was dat de gemeenschap zou zingen. Ik heb dat uiteindelijk 37 jaar gedaan. Het grote woord daarbij voor mij, en dat geldt ook voor het prioraat, was verbinden.

Daarnaast is zorg belangrijk. Toen ik werd gekozen dacht ik, laat ik er nu voor zorgen dat ik iedereen zie, met zo liefdevol mogelijke ogen; ‘ik zie je’, en dat is altijd mijn drijfveer geweest bij het leidinggeven, dat we als gemeenschap elkaar zouden zien, dat we als er wat aan de hand was dat midden op tafel zouden leggen, en dat ik misschien eerder door te luisteren dan door zo sterk voorop te lopen, leiding heb gegeven. Het verbinden zit in zekere zin in mijn bloed en waar ik dat mis, doet me dat soms pijn.”

En nu ben je magister?

“Ik heb ja gezegd op de vraag van het consilie om magister te worden van de studenten omdat ik mensen graag vertrouwen wil geven, dat is belangrijk. Als dat vertrouwen er is doen de verschillen in generatie er niet zoveel toe, want daar kom je dan door goede communicatie wel uit. Dat is mijn heilige overtuiging. Als mensen die communicatie niet willen, dan moet je er voor knokken dat die openheid er weer komt.

Ik zit niet met een bekommerd hart magister te wezen, integendeel, ik doe dat voor mijn eigen gevoel met een lichtvoetigheid, op basis van goede afspraken en ik geniet ervan.”

Wat is de belangrijkste boodschap die je nieuwe dominicanen zou willen meegegeven?

“Ik vind dat je biddend moet leven, dat het via de weg naar binnen moet gaan, en dat je dan moet doen wat je grootste kracht is en dat je daartoe in de gelegenheid gesteld wordt. Ik hoop dat jonge dominicanen tijdens de vorming hun eigen plek in de orde en hun eigen talent kunnen ontdekken. En dat als je dan gezamenlijk iets nieuws begint, dan wel als je beschikbaar stelt voor bestaande projecten, je dan je beste krachten geeft.

Ik heb altijd de kans gehad en de ruimte gekregen om mijn eigen talenten te kunnen waarmaken, ik heb altijd gedaan waar ik goed in was, maar dat dank ik wel aan het beleid. Wat ik mooi vind, is dat wat wakker wordt in mensen, dat dit ruimte krijgt. Ik hoop dat jullie dat vinden.”

Het verzameld werk van Henk Jongerius verschijnt in drie bundels: ‘Voor wie gedenken’, met verzamelde liturgische gezangen, ‘Van de andere kant’, met meditaties, en ‘Verheven tijdsverspilling’, over liturgie vieren. De bundels zijn gepresenteerd op 10 december tijdens een speciale lieddag in Huissen.